

Ulikhet i høyere utdanning: Betydningen av klassebakgrunn, kjønn og bosted

Alexander Zahl-Thanem

Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Abstract: The link between class origin and educational attainment have been extensively studied in numerous countries. Additionally, a growing body of research shows that place is essential for understanding educational inequalities. Rural youth have been identified as a group commonly underrepresented in higher education in several countries. However, evidence on how class origin and youths' place of residence are intertwined in higher education participation is scarce. Based on population-wide administrative data of the Norwegian 1996-1998 birth cohorts, this chapter analyses the relationship between youths' class origin and higher education participation along an urban-rural axis. The results confirm previous research showing that social class, gender, and place are all contributing factors affecting youths' higher education participation. Further, the main results can be summarized as follows: (i) the relationship between class origin and higher education participation is somewhat stable along the urban-rural axis, (ii) gender inequality in higher education participation is more prominent in rural versus urban areas, disfavoring rural boys, and (iii) boys growing up in rural areas have a considerably lower probability of participating in higher education compared to their urban counterparts, even when comparing youth with the same class background. The findings suggest that place should be considered a significant factor that could affect youths' educational careers – alongside and in combination with other well-known factors, such as class and gender.

Keywords: educational inequality, higher education, youth, social class, place, mobility

Sitering: Zahl-Thanem, A. (2023). Ulikhet i høyere utdanning: Betydningen av klassebakgrunn, kjønn og bosted. I M. Villa, E. T. Valestrand & J. F. Rye (Red.), *Migrasjon og mobilitet – handlinger, mønstre og forståelser i norsk sammenheng* (Kap. 3, s. 59–79). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.181.ch3>
Lisens: CC-BY 4.0

Introduksjon

I Norge er det et prinsipp om at alle, uavhengig av økonomiske, sosiale og kulturelle ressurser, skal ha tilgang til hele utdanningssystemet. Det skal med andre ord være evner, og ikke andre forhold, som skal avgjøre mulighetene i utdanningsoppnåelse ut over grunnskolen. De mange politiske reformene som har ligget til grunn de siste sytti årene har ut fra dette prinsippet hatt som mål å fremme sosial utjevning og med det også sosial mobilitet (Hjellbrekke & Korsnes, 2012, s. 109). Veksten i antall studenter de siste tiårene indikerer at det norske samfunnet beveger seg i full fart mot et kunnskapssamfunn der stadig flere tar høyere utdanning. Likevel er det rettet kritikk mot utdanningssystemet som en utjevningsmekanisme, og utdanning fremheves fortsatt som en viktig faktor for klassereproduksjon og overføring av sosial status fra foreldre til barn. Sammenhengen mellom sosial bakgrunn og hva man oppnår av utdanning er en av de sterkeste resultatene innenfor sosiologien (Hansen, 2005), og er dokumentert i en rekke nasjonale og internasjonale studier (Caspersen et al., 2012; Hertz et al., 2008; Shavit & Blossfeld, 1993; Thomsen et al., 2017; Wiborg & Hansen, 2018).

Videre har ulikhet i utdanning også et geografisk aspekt som tradisjonelt har fått langt mindre oppmerksomhet i ulikhets- og utdanningsforskningen, i alle fall utenfor en storbykontekst. En raskt voksende internasjonal litteratur viser imidlertid at ungdom fra rurale områder er underrepresentert i høyere utdanning. Dette finner vi eksempler på blant annet i Nederland (van Maarseveen, 2021), Canada (Newbold & Brown, 2015), USA (Byun et al., 2012) og Australia (Fray et al., 2020). I Norge har situasjonen vært mer uklar. Tidligere har norsk forskning kun vist til marginale utdanningsforskjeller mellom by- og distriktsungdom (Heggen, 2002; Helland & Heggen, 2018). Nyere studier, basert på analyser av yngre fødselskohorter, har derimot dokumentert både hvordan færre distriktsungdom *ser for seg* å ta høyere utdanning (Bakken, 2020) og at færre distriktsungdom faktisk *deltar* i høyere utdanning sammenlignet med ungdom fra mer sentrale områder (Rye, 2021).

Formålet med dette kapitlet å undersøke hva som skjer i skjæringspunktet mellom ungdoms sosiale klassebakgrunn og bosted langs en urban-rural akse når det gjelder rekruttering til høyere utdanning. Dette

med bakgrunn i at det her ligger flere sentrale og ubesvarte sosiologiske spørsmål om hvordan klassebakgrunn interagerer med *sted* når det gjelder utdanningsoppnåelse. Er det først og fremst distriktsungdom fra høyere sosiale klasser som deltar i høyere utdanning, eller er dette også tilfelle for distriktsungdom med for eksempel arbeiderklassebakgrunn? Er det forskjell mellom arbeiderklasseungdom på bygda og i storbyene, eller er det slik at barn og unge med lik klassebakgrunn har tilnærmet lik sannsynlighet for å studere ved en høyskole eller ved et universitet uavhengig av bosted? Og hvordan henger dette sammen med kjønn?

Kapitlet baserer seg på norske befolkningsregistre og analyser av fødselskohortene 1996–1998. Ved å analysere sammenhengen mellom ungdoms bosted, kjønn og klassebakgrunn når det gjelder rekruttering til høyere utdanning, bidrar kapitlet til den nåværende forskningen på ulikhet i utdanning. Dette er et forskningsfelt som tradisjonelt har viet lite oppmerksomhet til den geografiske dimensjonen. Etter denne introduksjonen vil jeg gjennomgå perspektiver på sosial og geografisk ulikhet i utdanning, før jeg videre vil skissere data og metodegrunnlaget, og til slutt presentere og diskutere resultatene fra analysene.

Perspektiver på ulikhet i utdanning

Overordnet handler sosial ulikhet i utdanning om både sosiale forskjeller i prestasjoner i skolen og om sosiale forskjeller i utdanningsvalg (Boudon, 1974). En sentral forklaring på ulikhet i prestasjoner har vært knyttet til kulturell reproduksjonsteori og Bourdieus beskrivelser av hvordan barn fra privilegerte familier der foreldrene har mye kulturell kapital («høy-status» holdninger, kunnskap, atferd m.m.) har betydelige fortrinn i utdanningssystemet (Bourdieu & Passerson, 1990). Argumentasjonen innebærer at kulturell kapital overføres både bevisst og ubevisst fra foreldrene til barna, og videre omdannes til gode prestasjoner i skolen, blant annet ved at kulturell kapital verdsettes av lærere og oppfattes som «akademisk briljans» (Jæger & Breen, 2016). Dette gjør at sosial ulikhet reproduseres fra en generasjon til den neste. Den senere tid har imidlertid betydningen av sosiale forskjeller i *utdanningsvalg* blitt stadig mer vektlagt, og det at også elever med samme prestasjoner i skolen tar ulike

utdanningsvalg etter sosial bakgrunn (Schindler & Lörz, 2012). Et eksempel fra Norge er en studie av Mariann Nordli Hansen (2011) som fant store forskjeller i valg mellom yrkesrettede og allmennfaglig utdanning også når elever med samme karakterer ble sammenlignet.

Det finnes flere forklaringer på hvorfor ungdom tar ulike utdanningsvalg som samsvarer med deres sosiale bakgrunn. En av de mest betydningsfulle trendene de siste tiårene er likevel gjenoppblomstringen av rasjonell valgteori. Forskningstradisjonen tar utgangspunkt i at ungdom og deres foreldre vurderer kostnader og belønninger ved ulike utdanningsvalg, samt sannsynligheten for å lykkes ved de enkelte utdanningsvalgene. Selv om tendensen er at folk velger rasjonelt, hevdes det at valgene likevel vil variere, da det sosiale og økonomiske utgangspunktet er forskjellig (Breen & Jonsson, 2005). I senere tid har det blitt utviklet nye rasjonelle valgteorier som i større grad forklarer ulikhetene i utdanningsoppnåelse med forskjeller i nytten og motivasjon individer får av utdanning fremfor at det primært handler om økonomiske og kulturelle ressurser i familien (Holm & Jæger, 2008). Et eksempel, og kanskje den mest innflytelsesrike av disse teoriene, er teorien om «relativ risikoaversjon» som er utviklet av Goldthorpe (Breen & Goldthorpe, 1997; Goldthorpe, 1996). Ifølge teorien, som er en videreutvikling av Boudons (1974) arbeid, er den grunnleggende motivasjonen bak utdanningsvalg et ønske om å opprettholde minst samme sosiale klasseposisjon som sine foreldre og på den måten unngå nedadgående sosial mobilitet.

Utdanningsforskningen har imidlertid blitt kritisert av flere for å bære preg av en skjult metrosentrisme der distriktsungdom har forblitt usynlige (Butler & Hamnett, 2007; Bæck, 2016; Paulgaard, 2015). Denne formen for «stedsblindhet» kan medføre at man tillegger individuelle egenskaper stor betydning, som i realiteten er forankret i ujevn distribusjon av muligheter mellom ulike geografiske områder (Paulgaard, 2015). Bæck (2016) introduserte konseptet *sted som mulighetsstruktur* som et ledd i å forstå og forklare hvordan ulike steder kan gi individuelle, strukturelle og kulturelle føringer for handlinger og valg relatert til utdanning. Dette innebærer å forstå utdanningsvalg ut fra konteksten hvor utdanningsvalgene blir gjort, både med de muligheter og barrierer som ligger der. Barn og unge som vokser opp i ulike geografiske omgivelser kan, med andre

ord, ha ulike motivasjoner bak sine utdanningsvalg rett og slett fordi virkeligheten utenfor skolebygningen ser forskjellig ut. Dette fremgår også i nyere norsk forskning som viser hvordan ungdoms fremtidsplaner kan være nært knyttet til deres opplevelse av tilhørighet til lokalmiljøet og de arbeidsmulighetene de ser for seg der (Eriksen & Andersen, 2021).

Med de store endringene i næringsstrukturen de siste tiårene, noe som inkluderer en storstilt avindustrialisering, ble også en viktig del av det tradisjonelle arbeidsmarkedet i distriktene redusert. Mange distriktskommuner har i dag utfordringer med nedadgående folketallsutvikling (NOU 2020: 15), noe som også har blitt fulgt av redusering og nedlegging av offentlige tjenester (Vik et al., 2022). Det har derfor blitt argumentert for at en slik ujevn utvikling kan bidra til at livssjanser og muligheter blir ulikt fordelt og strukturelt organisert på ulike måter som slår ut territorielt (Paulgaard, 2015). I dag har mange distriktskommuner fortsatt en relativt høy andel selsatte i primærnæringene, i bygg og anlegg, og i kommunal sektor, mens storbyene domineres mer av kompetansedrevet statlig og privat tjenesteyting, handel og reiseliv, og kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting (NOU 2020: 15, s. 39–40). Dette gir følgelig utslag i utdannings- og kompetansekrav i lokalt næringsliv, med større krav om utdanning på høyskole- og universitetsnivå i byene. Likevel er mangel på riktig kvalifisert arbeidskraft en sentral utfordring i mange distriktskommuner, og med en aldrende befolkning i distriktene er det ventet et stort behov for kompetanse blant annet innen helse- og omsorgsyrkene (NOU 2020: 15).

Internasjonal forskning har lenge vist hvordan utdanningsvalg for ungdom i perifere områder også handler om et spørsmål om man ønsker å bli værende på hjemstedet (Pedersen & Gram, 2018; Thissen et al., 2010). Enkelte har pekt på at geografisk mobilitet, i form av flytting eller pendling, kan utgjøre barrierer for videre skolegang som følge av det innebærer ulike økonomiske og sosiale kostnader (Fray et al., 2020). Likevel finnes det også eksempler som viser hvordan ungdom aktivt benytter utdanning som en mulighet for å komme seg bort fra hjemstedet (Pedersen & Gram, 2018). Uansett illustrerer dette hvordan utdanning kan medføre ulike dilemmaer for distriktsungdom som sjeldnere er en problemstilling for ungdom som vokser opp i, eller nært, større byer med flere utdannings- og yrkesmuligheter. I Norge har 25 av 280 distriktskommuner et

fysisk studiested (Schei & Trædal, 2021), noe som innebærer at mange distriktsungdommer også i Norge er nødt til å pendle eller flytte for å kunne fysisk delta i høyere utdanning.¹

Videre viser tidligere forskning at *kjønn* er en nøkkelfaktor for å forstå prosesser knyttet til bosted og utdanning (Stenseth & Bæck, 2021). Enkelte distriktssamfunn er dominert av arbeiderklasseyrker som er tradisjonelt mannsdominerte og forankret i en arbeidsmaskulinitet (Eriksen & Andersen, 2021). De lokale mulighetene kan derfor oppleves å være mer begrenset for jenter i enkelte distriktssamfunn enn hva det oppleves å være andre steder i landet, noe som også kan påvirke utdanningsvalg (se Bæck, 2016). Tidligere forskning har for eksempel vist hvordan jenter fra distriktene velger høyere utdanning som en strategi for å utvide sine fremtidige muligheter, mens gutter fremstår som mer tradisjonelle i sine valg (Dahlström, 1996, s. 269). Jenter som vokser opp i distriktene er en gruppe som tidligere har vært godt representert i høyere utdanning i Norge, noe som har blitt omtalt som «utkantjentenes stille revolusjon» – for å illustrere hvordan de fremdeles kan ha «kamper å kjempe» i møte med lokale kjønnede tradisjoner (Heggen, 2002).

Selv om både klassebakgrunn og bosted har vist seg å ha betydning for ungdoms utdanningsoppnåelse, så har skjæringspunktet mellom disse forholdene sjelden blitt viet særlig oppmerksomhet. Det finnes likevel enkelte unntak. For eksempel har enkelte internasjonale studier analysert hvorvidt lavere deltakelse i høyere utdanning blant ungdom i rurale områder skyldes at foreldregenerasjonen i distriktene har en annen sosioøkonomisk sammensetting enn foreldregenerasjonen i mer urbane områder (Newbold & Brown, 2015; van Maarseveen, 2021). Selv om disse studiene bekrefter at sosioøkonomiske forskjeller kan utgjøre en viktig delforklaring på geografiske forskjeller i ungdoms deltakelse i høyere utdanning, forklarer de likevel langt fra all geografisk variasjon. I Norge har enkelte undersøkt hvordan sosial klassebakgrunn påvirker flytting fra distriktene (Rye & Blekesaune, 2007), hvordan klassetilhørighet og sted interagerer når det gjelder ulike holdninger og praksisformer

¹ Det finnes imidlertid desentraliserte og fleksible utdanningstilbud, noe som inkluderer digitale undervisningsformer, og det er et mål at det skal satses mer på denne typen utdanningstilbud fremover (Kunnskapsdepartementet, 2021).

(Hjelseth & Storstad, 2011), og hvordan klassebakgrunn og sted interagerer når det gjelder distriktsungdoms utdanningsplaner og syn på fremtiden (Eriksen & Andersen, 2021). Likevel er kunnskapen om hva som skjer i skjæringspunktet mellom sosial bakgrunn og bosted når det gjelder rekruttering til høyere utdanning svært begrenset, og formålet med dette kapitlet er derfor å analysere denne sammenhengen mer spesifikt.

Data og metode

Dette kapitlet bruker data fra tjenesten microdata.no, som er en plattform for analyse av registerdata med innebygd personvern. Datamaterialet som benyttes i analysene baserer seg på fødselskullene 1996–1998, og inkluderer personer som i en alder av 16 år var bosatt i en norsk kommune ($n = 190\ 560$). Valget av de tre fødselskullene har bakgrunn i ønsket om å analysere unge fødselskull som nylig har vært eller fortsatt er i høyere utdanning. Data som er benyttet er innhentet fra befolkningsregistrene Norskutdanningsdatabase, Arbeidsmarkedsdata, Selvangivelsesregisteret og Folkeregisteret.

Hovedanliggendet i dette bokkapitlet er skillet mellom de som deltar i høyere utdanning på høyskole- og universitetsnivå og de som ikke deltar. Dette utgjør den avhengige variabelen i analysene. Selv om mange begynner med høyere utdanning etter videregående skole når de er rundt 19 år, så har flere et opphold på et par år før de tar fatt på studiene (Statistisk sentralbyrå, 2018). Analysene vil derfor undersøke hvorvidt ungdommene har begynt på høyere utdanning innen 22-årsalderen (hhv. 2018, 2019, og 2020), noe som tar høyde for kortere opphold som følger av verneplikt, folkehøyskole, forbedring av karakterer og lignende.

Forklaringsvariabler: klassebakgrunn, bosted og kjønn

Ungdommenes *klassebakgrunn* måles ved hjelp av informasjon om foreldrenes yrke (STYRK-klassifiseringen) og inntekt, og er kategorisert etter klasseskjemaet Oslo Register Data Class Scheme (ORDC) (Hansen et al., 2009). Det opprinnelige klasseskjemaet skiller mellom både mengde og

type kapital, mens det her vil benyttes en forenklet utgave som begrenser seg til de vertikale klasseinndelingene som følger av formålet med analysene (se tabell 1). Klassebakgrunn bestemmes av klasseposisjonen til mor og far det året ungdommene etter normert tid er ferdig med treårig videregående skole (hhv. 2015, 2016 og 2017). Ved ulik klasseposisjon til foreldrene, benyttes en dominanstillnærming der det brukes posisjonen til den av foreldrene som har den høyeste posisjonen i klasseskjemaet (Erikson, 1984).² Det var mulig å klassifisere 86,8 prosent av ungdommene etter ORDC-skjemaet i de utvalgte årskullene (n = 165 406). Manglende verdier skyldes tilfeller der det ikke finnes arbeidsmarkedsdata om verken mor eller far, og er her fjernet fra analysene. Tabell 1 viser ORDC-klasseskjemaet med eksempler på hvilke yrker som inngår i de ulike klassene.

Tabell 1. Forenklet ORDC-skjema med eksempler på yrkeskategorier

Kapitalvolum +
Overklasse
Professorer, kunstnere, musikere, regissører, leger, dommere, tannleger, ingeniører, administrative direktører
Øvre middelklasse
Lærere med mastergrad, bibliotekarer, journalister, underholdningsmusikere, konsulenter, spesialsykepleiere, fysioterapeuter, eiendomsめglere
Nedre middelklasse
Lærere, barnehage- og primærlærere, sosialarbeidere, sykepleiere, politibetjenter, sekretærer, selvstendig næringsdrivende, finansielle rådgivere
Arbeiderklasse (faglært og ufaglært)
Hjelparbeidere, elektrikere, snekkere, assistenter, renholdere, private sikkerhetsansvarlige, vaktmestere, sjåfører
Kapitalvolum -

Tabell med eksempler hentet fra Andersen og Ljunggren (2021).

Bosted er basert på ungdommenes folkeregistrert adresse når de var 16 år (hhv. 2012, 2013 og 2014). Det finnes mange definisjoner og operasjoniseringer av den urban-rurale aksene (se Nelson et al., 2021). Jeg vil her ta utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks. Denne indeksen

² Selv om en dominanstillnærming medfører at de øvre klassene blir noe større (se tabell 1), er de relative størrelsene på klassene som forventet ut fra andre registerdataundersøkelser av ungdom der det benyttes ORDC-klasseskjema og en dominanstillnærming (Andersen & Ljunggren, 2021; Ljunggren & Andersen, 2018).

definerer seks sentralitetsklasser, fra de mest sentrale til de minst sentrale kommunene i Norge. Kategoriseringen baserer seg på avstand til arbeidsplasser og servicefunksjoner med en vektet avstandsmotstand. Sentralitetsindeksen med seks kategorier vil bli brukt i sin helhet for å måle ulike grader av sentralitet (se tabell 2 for eksempler på kommuner

Tabell 2. Deskriptiv statistikk

	Prosent	n
Høyere utdanning*		
Høyskole/universitet	58,3	96 468
Ingen	41,7	68 940
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>165 406</i>
Fødselskull		
1996	33,9	56 117
1997	33,4	55 167
1998	32,7	54 123
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>165 406</i>
Kjønn		
Jenter	48,5	80 151
Gutter	51,5	85 257
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>165 406</i>
Klassebakgrunn		
Overklasse	15,8	26 130
Øvre middelklasse	36,9	60 997
Nedre middelklasse	24,8	41 024
Arbeiderklasse (faglært og ufaglært)	22,5	37 249
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>165 406</i>
Bosted (med eksempler)		
(1) Mest sentrale kommuner (<i>Oslo og nærliggende kommuner</i>)	14,1	23 314
(2) Nest mest sentrale kommuner (<i>Trondheim, Bergen, Stavanger...</i>)	24,6	40 647
(3) Mellomsentrale kommuner1 (<i>Kongsvinger, Lillehammer, Gjøvik...</i>)	26,5	43 854
(4) Mellomsentrale kommuner2 (<i>Østre Toten, Lindesnes, Steinkjer...</i>)	18,6	30 768
(5) Nest minst sentrale kommuner (<i>Vestnes, Alta, Verdal, Grue...</i>)	11,0	18 118
(6) Minst sentrale kommuner (<i>Lierne, Åfjord, Tydal, Lærdal...</i>)	5,2	8 670
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>165 406</i>

*Andel ungdom i høyere utdanning er her noe høyere enn hva som vanligvis oppgis i offentlig statistikk. Dette skyldes (i) at det her registreres utdanningsaktivitet for bosatt ungdom i alderen 19–22 år og ikke kun på ett bestemt tidspunkt i løpet av året, og (ii) at ungdom der begge foreldrene står oppført uten registrert yrkesaktivitet ikke inngår i analysene som følger at de ikke lar seg klassifisere i klasseskjemaet, og at disse gruppene deltar mindre i høyere utdanning.

som inngår i de ulike sentralitetskategoriene). Av totalt 356 kommuner i Norge, befinner 238 kommuner seg i de to mest usentrale kategoriene og 154 kommuner i de to mellomsentrale kategoriene, mens 30 kommuner befinner seg i de to mest sentrale kategoriene.

Videre er *kjønn* inkludert i analysene, og skiller mellom jenter og gutter. Tabell 2 viser deskriptiv statistikk over fordelingen på alle variabler som inngår i analysene.

Analyselstrategi

For å estimere den relative betydningen av klassebakgrunn, oppvekstbosted og kjønn, benyttes logistisk regresjonsanalyse med *average marginal effects* (AME). Dette for å imøtegå noe av kritikken som i mobilitetsforskningen har vært rettet mot ikke-lineære sannsynlighetsmodeller på tvers av grupper og utfordringen med uobserverte variabler i logistisk regresjon (se Mood, 2010). For å vise samspillseffekter mellom ungdommenes klassebakgrunn, kjønn og oppvekstbosted er det videre predikert sannsynligheter for å delta i høyere utdanning ved ulike forutsetninger.

Resultater

Tabell 3 viser resultatene fra en logistisk regresjonsanalyse basert på fødselskohortene 1996–1998, der den avhengige variabelen måler om man deltar i høyere utdanning (= 1) eller ikke (= 0). Analysen er inndelt i to modeller, der modell 1 viser sammenhengen mellom sentralitet ved bosted og sannsynligheten for å delta i høyere utdanning. I tillegg vises sammenhengen mellom kjønn og høyere utdanning. I modell 2 inkluderes variabler som måler sammenhengen mellom ungdommenes klassebakgrunn og deltakelse i høyere utdanning. Den blokkvise inndelingen innebærer at man kan observere endringer i effekten av bosted før og etter at man har kontrollert for ungdommenes klassebakgrunn. Tabellen viser logit, standardfeil, p-verdi og average marginal effects (AME).

Modell 1 viser at det er en klar sammenheng mellom ungdommenes bosted og sannsynligheten for å ta høyere utdanning. Tendensen er en sentrum/periferi-gradient der sannsynligheten for å ta høyere utdanning

Tabell 3. Logistisk regresjonsanalyse. Avhengig variabel er hvorvidt man deltar i høyere utdanning (= 1) eller ikke (= 0)

	Modell 1			Modell 2		
	b (S.E.)	p-verdi	AME	b (S.E.)	p-verdi	AME
Konstant	0,465 (0,002)	0,000		-0,494 (0,019)	0,000	
Jenter (referansekategori: gutter)	0,989 (0,010)	0,000	0,230	1,053 (0,011)	0,000	0,229
Bosted (referansekategori: mest sentrale kommuner)						
Nest mest sentrale kommuner	-0,382 (0,018)	0,000	-0,080	-0,345 (0,019)	0,000	-0,070
Mellomsentrale kommuner1	-0,639 (0,018)	0,000	-0,138	-0,514 (0,018)	0,000	-0,106
Mellomsentrale kommuner2	-0,847 (0,019)	0,000	-0,187	-0,670 (0,020)	0,000	-0,140
Nest minst sentrale kommuner	-0,910 (0,021)	0,000	-0,202	-0,697 (0,022)	0,000	-0,146
Minst sentrale kommuner	-1,104 (0,027)	0,000	-0,247	-0,888 (0,028)	0,000	-0,188
Klassebakgrunn (referansekategori: arbeiderklasse)						
Nedre middelklasse				0,673 (0,015)	0,000	0,154
Øvre middelklasse				1,107 (0,014)	0,000	0,250
Overklasse				1,680 (0,019)	0,000	0,362
N	165 406			165 406		
Log likelihood	12 648			22 991		
Pseudo R	0,056			0,102		

reduseres jo mindre sentralt man vokser opp. For eksempel er sannsynligheten for å ta høyere utdanning i de minst sentrale kommunene 25 prosent lavere enn i de mest sentrale kommunene i Norge.³ Videre viser modellen

3 Høyere utdanning er i dette bokkapitlet operasjonalisert ved å ta utgangspunkt i personer som er i høyere utdanning ved 22-årsalderen. Analysene fanger dermed ikke opp de som tar fatt på høyere utdanning etter å ha først vært aktive i arbeidslivet og/eller stiftet familie før de begynner med utdanning. En alternativ operasjonalisering kunne derfor ha vært å studere høyeste fullførte utdanningsnivå på et senere tidspunkt, noe som ikke var mulig på grunn av manglende data arbeidsmarkedsdata om foreldrene lenger tilbake i tid. Sensitivitetsanalyser viste imidlertid

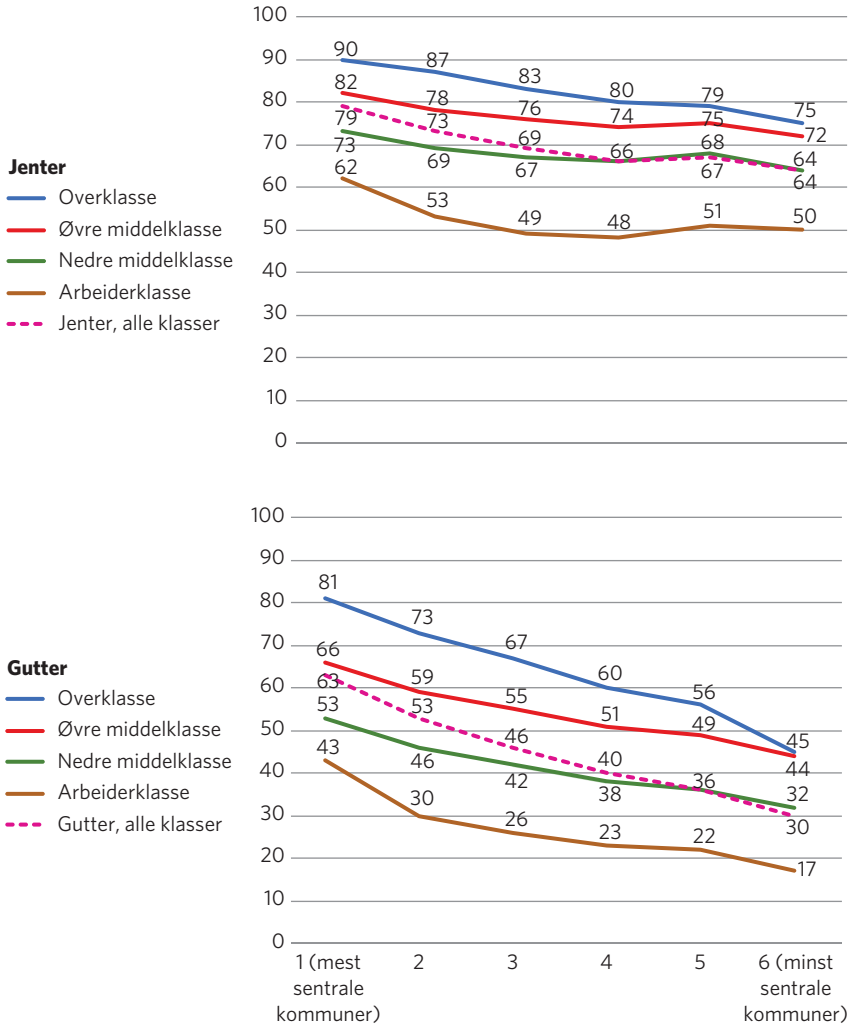
at sannsynlighet for å ta høyere utdanning er større for jenter enn for gutter, noe som er godt kjent fra tidligere (Statistisk sentralbyrå, 2020).

I modell 2 inkluderes variabler som måler ungdommenes klassebakgrunn. I samsvar med tidligere forskning viser analysen at ungdom med høyere klassebakgrunn har større sannsynlighet for å ta høyere utdanning enn ungdom med lavere klassebakgrunn. Det mest interessante i modell 2 er imidlertid hva som skjer med effekten av bosted etter at man kontrollerer for klassebakgrunn. Hvis de geografiske variasjonene som vi observerte i modell 1 utelukkende skyldtes at personer med samme klassebakgrunn bodde på samme sted, ville effekten i bostedsvariablene forvitret. Vi kan observere at klassebakgrunn forklarer bort deler av de marginale effektene av bosted (rundt en fjerdedel), men at bosted fortsatt har en betydelig effekt på deltakelse i høyere utdanning selv etter å ha kontrollert for ungdommenes klassebakgrunn. Med andre ord indikerer analysen at geografiske skjevheter i deltakelse i høyere utdanning ikke kun er en konsekvens av et reproduksjonsmønster som følge av at ungdom fra mindre sentrale områder jevnt over har lavere klassebakgrunn enn ungdom i sentrale områder.⁴

Analysen presentert i tabell 2 tar imidlertid ikke hensyn til samspill-effekter. Det er derfor fortsatt uklart hvordan klassebakgrunn, bosted og kjønn interagerer med hverandre. På den neste figuren vil det derfor bli presentert predikerte sannsynligheter for å ta høyere utdanning basert på logistiske regresjonsanalyser med samspill-effekter mellom bosted og klassebakgrunn for henholdsvis jenter og gutter. Ettersom slike samspill-effekter med så mange kategorier er svært komplekse å tolke i tabellform, vil de her bli presentert grafisk. Figuren er basert på predikerte logiter, omregnet til sannsynligheter med formelen for den inverse transformasjonen: $P = \frac{1}{1 + e^{-L}}$

at de geografiske variasjonene var robuste også når man tok utgangspunkt i høyeste fullførte utdanning ved 30-årsalderen for eldre fødselskohorter.

4 Supplerende analyser (ikke inkludert) indikerer kun marginale geografiske variasjoner i grunnskolepoeng, noe som indikerer at geografiske variasjoner hovedsakelig handler om utdanningsvalg fremfor begrensninger i valg som følger av karakternivå, noe Helland og Heggen (2018) også har konkludert med.

Figur 1. Predikerte sannsynligheter for å delta i høyere utdanning for jenter og gutter, etter klassebakgrunn og sentralitet (n = 165 406)

Det er flere interessante forhold som fanges opp i figur 1. For det første viser figuren at den relative betydningen av klassebakgrunn er forholdsvis geografisk stabil når det gjelder sannsynligheten for å delta i høyere utdanning. Dette gjelder for både jenter og gutter. Det innebærer at i både sentrale og mindre sentrale kommuner er det ungdom med høy klassebakgrunn som har størst sannsynlighet for å ta høyere utdanning, mens sannsynligheten er lavest hos ungdom med arbeiderklassebakgrunn.

For det andre viser figuren at det er store forskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder betydningen av oppvekstbosted. Mens det er relativt små geografiske variasjoner i sannsynligheten for å ta høyere utdanning hos jenter, er det hos gutter et mye tydeligere geografisk mønster der sannsynligheten for å ta høyere utdanning reduseres betraktelig jo mindre sentralt man vokser opp. Med andre ord er kjønnsforskjellene minst i de mest sentrale kommunene og størst i de minst sentrale kommunene.

Det tredje, og kanskje det mest interessante i figuren, er hva som skjer i skjæringspunktet mellom klassebakgrunn og utdanning hos gutter langs sentrum/periferi-aksen. Vi kan observere at sannsynligheten for å ta høyere utdanning hos gutter er gjennomgående lavere i mindre sentrale kommuner enn i sentrale kommuner, også når man sammenligner gutter med samme klassebakgrunn. Dette innebærer for eksempel at gutter som vokser opp i sentrale kommuner med middelklassebakgrunn har større sannsynlighet for å delta i høyere utdanning enn gutter med middelklassebakgrunn som vokser opp i mindre sentrale kommuner, tilsvarende som gutter med arbeiderklassebakgrunn i sentrale områder har større sannsynlighet for å ta høyere utdanning enn gutter med arbeiderklassebakgrunn i mindre sentrale områder. Tilsvarende mønster gjelder også for gutter med overklassebakgrunn. Selv om vi til dels også finner dette mønsteret for jenter, er det utvilsomt tydeligere hos gutter. Med andre ord er den relative betydningen av klassebakgrunn forholdsvis geografisk stabil, mens den geografiske gradienten er gjeldende for ungdom fra alle sosiale lag, spesielt hos gutter.⁵

Diskusjon og konklusjon

Uavhengig av om ungdom er bosatt i by eller distrikt, så viser resultatene i dette kapitlet at det er klare sosiale forskjeller knyttet til hvem som tar høyere utdanning og ikke. Ungdom fra høyere sosiale klasser har gjennomgående større sannsynlighet for å ta høyere utdanning enn ungdom

5 Det ble gjennomført sensitivitetsanalyser der foreldrenes klassesammenheng ble byttet ut med foreldrenes høyeste utdanningsnivå. Dette for å undersøke resultatenes robusthet. Hovedmønsteret var likt, selv om det naturlig nok var avvik som følger av to ulike operasjonaliseringer av sosial bakgrunn.

fra lavere sosiale klasser, noe som samsvarer med tidligere norsk og internasjonal forskning (se f.eks. Thomsen et al., 2017). Slike ulikheter forklares vanligvis av at barn og unge har ulik tilgang på kulturell, økonomisk og sosial kapital i familien som på ulike måter kan føre til prestasjonsforskjeller i skolen og til ulike utdanningsvalg (Boudon, 1974; Bourdieu & Passeron, 1990). Alternativt kan det forklares som et utfall av en prosess der ungdom søker å opprettholde minst samme klasseposisjonen som ens egne foreldre (Breen & Goldthorpe, 1997). Uavhengig av hvilke forklaringer man legger til grunn, indikerer resultatene at rekruttering til høyere utdanning – både i storbyene og i distriktene – er forankret i vertikale reproduksjonsmekanismer.

Samtidig viser resultatene at distriktsungdom, særlig gutter, gjennomgående har lavere sannsynlighet for å ta høyere utdanning enn ungdom i mer urbane områder – også når man sammenligner ungdom med lik klassebakgrunn. Geografiske utdanningsforskjeller kan med andre ord ikke utelukkende forklares av ulik klassesammensetting blant den urbane og rurale foreldregenerasjonen. I stedet virker *sted* til å være av betydning for rekruttering til høyere utdanning for ungdom fra alle sosiale lag, også for ungdom med øvre middelklasse- og overklassebakgrunn. Hvordan kan vi forstå dette?

Forstått gjennom Bæcks (2016) beskrivelser av sted som mulighetsstruktur, kan vi forklare geografiske forskjeller i utdanning som en konsekvens av at by- og distriktsungdom ofte vokser opp i lokalsamfunn og miljøer som på mange områder er svært forskjellig. Det er derfor mulig at nytteverdien barn og unge (og deres foreldre) ser i høyere utdanning ikke kun springer ut av individuelle og familiære forhold, men at det også kan være forankret i de mulighetene stedet tilbyr i form av utdanning og arbeidsliv. For eksempel er det nærliggende å tro at barn og unge som vokser opp i en storby med et lokalt næringsliv som domineres av kunnskapsintensive næringer kan ha andre oppfatninger om nytteverdien av høyere utdanning enn hva som er tilfelle for ungdom som vokser opp i et distriktssamfunn med et mer ensidig næringsliv bestående enkelte hjørnesteinsbedrifter innen eksempelvis primærnæring og industri. I tillegg forutsetter deltakelse i høyere utdanning ofte også flytting eller pendling for ungdom som vokser opp i distriktene, da kun et fåtall av distriktskommuner har et fysisk

studiested (Schei & Trædal, 2021). Sted kan på en slik måte forstås å være førende for ambisjoner og utdanningsvalg hos barn og unge.

Gitt mønstrene i dette kapitlet, kan ambisjoner og utdanningsvalg tilsynelatende virke til å være forankret i både stedsspesifikke kontekstuelle forhold og i vertikale reproduksjonsprosesser. Dette er noe som samsvarer med tidligere forskning og kvalitative intervju med distriktsungdom og deres foreldre, der utdannings- og fremtidsplaner virker å handle om hvilke muligheter som ligger i utdanning og arbeidsliv lokalt, men samtidig påvirket av foreldrenes yrke og utdanning (Eriksen & Andersen, 2021).

Når færre distriktsungdom med høy klassebakgrunn tar høyere utdanning enn byungdom med høy klassebakgrunn, er en mulig forklaring at distriktsungdom sikter seg mer inn mot det lokale næringslivet og arbeiderklasseyrker som ikke fordrer høyere utdanning. Tidligere forskning har pekt på hvordan lokalt næringsliv i en del distriktsamfunn domineres av faglærte og ufaglærte arbeiderklasseyrker der identiteten kan være forankret i en type arbeidsmaskulinitet (Eriksen & Andersen, 2021; Paulgaard, 2015). Arbeidsmarkedet kan derfor fremstå som trygt og forutsigbart, men samtidig preget av strengt kjønnete normer. Dette er forhold som kan bidra med å forklare hvorfor kjønnsforskjellene er størst i distriktene, men det kan også bidra til å forklare hvordan sted kan føre til enkelte atypiske sosiale reproduksjonsmekanismer. For eksempel er det mulig at enkelte jenter i distriktene bruker høyere utdanning som et ledd i å bryte med et tradisjonelt kjønnsmonster (Heggen, 2002), men det kan også tenkes at enkelte gutter med høy klassebakgrunn sikter seg inn mot arbeiderklasseyrker i lokalt næringsliv dersom det er noe som fremstår som trygt, forutsigbart og sosialt akseptert. Tidligere forskning har blant annet vist hvordan enkelte gutter bevisst velger bort karriere til fordel for et liv på bygda (Bye, 2009), og det er mulig dette også kan være tilfelle for enkelte gutter med høy klassebakgrunn.

Likevel er det ikke opplagt at lavere deltakelse i høyere utdanning blant distriktsungdom med høy klassebakgrunn innebærer nedadgående sosial mobilitet. En alternativ forklaring kan være at barn og unge i byene tilhører øvre middelklasse- og overklassefamilier som er *annerledes* enn

i distriktene, der byungdom kan være mer avhengige av utdanning for å reprodusere sin sosiale klasseposisjon enn hva som er tilfelle for distriktsungdom. Det er for eksempel mulig at akademikere og andre privilegerte foreldre med mye kulturell kapital utgjør en større andel av overklassen og øvre middelklassen i byene enn utenfor byene, noe som gjør barna mer avhengige av utdanningssystemet for å kunne reprodusere posisjonen sin, mens det å overta et fiskeforetak eller et foretak innen industri ikke forutsetter høyere utdanning på samme måte. Med andre ord er det derfor mulig at distriktsungdom fra høyere sosiale klasser – som ikke tar høyere utdanning – fortsatt vil kunne reprodusere og opprettholde sin klasseposisjon, bare at dette skjer utenom utdanningssystemet. En mulig innvending mot resultatene er dermed at en vertikal klasseinndeling ikke er nok, men at man videre også bør analysere horisontale klassesdimensjoner og kapitalsammensetting blant foreldre når man studerer geografiske klasseforhold.

Overordnet viser altså dette kapitlet at både klassebakgrunn og bosted har betydning for ungdoms deltakelse i høyere utdanning. Men innebærer dette at bosted og geografi har fått økt betydning i Norge i senere tid? Når dette kapitlet finner klare geografiske forskjeller mellom by og distrikt, skiller dette seg fra enkelte tidligere studier som kun har vist til marginale geografiske forskjeller i høyere utdanning. Mens både Rye (2021) og dette kapitlet – som begge finner klare geografiske forskjeller – tar utgangspunkt i yngre fødselskohorter (hhv. 1990–2004 og 1996–1998), har studiene som kun har vist til marginale geografiske forskjeller tatt utgangspunkt i eldre fødselskohorter (hhv. 1976–1981 og 1955–1983) (Heggen, 2002; Helland & Heggen, 2018). Dette kan indikere at utdanningsforskjellene mellom by og distrikt har økt over tid. I tillegg vil dette være overraskende sett i lys av perspektiver som legger til grunn at globalisering, økende økonomisk og politisk integrasjon og økt mobilitet har redusert og komprimert avstander, mens det sammenfaller med perspektiver som tilsier at globalisering kan bidra til å skape og forsterke geografisk ulikhet som følge av ujevn utvikling mellom ulike steder (Paulgaard, 2015). Likevel er ikke dette alene grunnlag nok for å trekke en konklusjon om økte geografiske forskjeller, da studiene baserer seg på ulike operasjonaliseringer og til dels forskjellig datagrunnlag.

Det er derfor behov for flere studier som ser på forholdet mellom klassebakgrunn, bosted og utdanning, både i dag, men også hvordan dette har utviklet seg over tid.

Referanser

- Andersen, P. L. & Ljunggren, J. (2021). Tillitsfulle vinnere? I J. Ljunggren & M. N. Hansen (Red.). *Arbeiderklassen* (s. 411–428). Cappelen Damm Akademisk.
- Bakken, A. (2020). *Ungdata. Ung i Distrikts-Norge*. NOVA, OsloMet.
- Boudon, R. (1974). *Education, opportunity, and social inequality: Changing prospects in Western society*. Wiley.
- Bourdieu, P. & Passeron, J.-C. (1990). *Reproduction in education, society and culture* (2. utg.). Sage.
- Breen, R. & Goldthorpe, J. H. (1997). Explaining educational differentials: Towards a formal rational action theory. *Rationality and Society*, 9(3), 275–305. <https://doi.org/10.1177/104346397009003002>
- Breen, R. & Jonsson, J. O. (2005). Inequality of opportunity in comparative perspective: Recent research on educational attainment and social mobility. *Annual Review of Sociology*, 31(1), 223–243. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.31.041304.122232>
- Butler, T. & Hamnett, C. (2007). The geography of education: Introduction. *Urban Studies*, 44(7), 1161–1174. <https://doi.org/10.1080/00420980701329174>
- Bye, L. M. (2009). «How to be a rural man»: Young men's performances and negotiations of rural masculinities. *Journal of Rural Studies*, 25(3), 278–288. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.03.002>
- Byun, S., Meece, J. L. & Irvin, M. J. (2012). Rural-nonrural disparities in postsecondary educational attainment revisited. *American Educational Research Journal*, 49(3), 412–437. <https://doi.org/10.3102/0002831211416344>
- Bæck, U.-D. K. (2016). Rural location and academic success—remarks on research, contextualisation and methodology. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 60(4), 435–448. <https://doi.org/10.1080/00313831.2015.1024163>
- Caspersen, J., Hovdhaugen, E. & Karlsen, H. (2012). *Ulikhet i høyere utdanning: En litteraturgjennomgang for perioden 2002–2012*. NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/280909>
- Dahlström, M. (1996). Young women in a male periphery – experiences from the Scandinavian north. *Journal of Rural Studies*, 12(3), 259–271. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(96\)00018-6](https://doi.org/10.1016/0743-0167(96)00018-6)
- Eriksen, I. M. & Andersen, P. L. (2021). *Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge*. Velferdsinstituttet NOVA.

- Erikson, R. (1984). Social class of men, women and families. *Sociology*, 18(4), 500–514. <https://doi.org/10.1177/0038038584018004003>
- Fray, L., Gore, J., Harris, J. & North, B. (2020). Key influences on aspirations for higher education of Australian school students in regional and remote locations: A scoping review of empirical research, 1991–2016. *Australian Educational Researcher*, 47(1), 61–93. <https://doi.org/10.1007/s13384-019-00332-4>
- Goldthorpe, J. H. (1996). Class analysis and the reorientation of class theory: The case of persisting differentials in educational attainment. *The British Journal of Sociology*, 47(3), 481–505. <https://doi.org/10.2307/591365>
- Hansen, M. N. (2005). Utdanning og ulikhet – valg, prestasjoner og sosiale settinger. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(2), 133–157.
- Hansen, M. N. (2011). Finnes det en talentreserve? Betydningen av klassebakgrunn og karakterer for oppnådd utdanning. *Søkelys på arbeidslivet*, 28(3), 173–189.
- Hansen, M. N, Flemmen, M. & Andersen, P. L. (2009). *Memorandum. The Oslo Register Data Class Scheme (ORDC). Final report from the classification project.* Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (ISS), Universitetet i Oslo.
- Heggen, K. (2002). Utkantjentene sin stille revolusjon. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(2). <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1162>
- Helland, H. & Heggen, K. (2018). Regional differences in higher educational choice? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(6), 884–899. <https://doi.org/10.1080/00313831.2017.1307276>
- Hertz, T., Jayasundera, T., Piraino, P., Selcuk, S., Smith, N. & Verashchagina, A. (2008). The inheritance of educational inequality: International comparisons and fifty-year trends. *Advances in Economic Analysis & Policy*, 7, 1775–1775. <https://doi.org/10.2202/1935-1682.1775>
- Hjellbrekke, J. & Korsnes, O. (2012). *Sosial mobilitet.* Det Norske Samlaget.
- Hjelseth, A. & Storstad, O. (2011). Ekke mannfolk spiser ikke sushi? I M. S. Haugen & E. P. Stræte (Red.), *Rurale brytninger* (s. 63–90). Tapir Akademisk Forlag.
- Holm, A. & Jæger, M. M. (2008). Does relative risk aversion explain educational inequality? A dynamic choice approach. *Research in Social Stratification and Mobility*, 26(3), 199–219. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2008.05.004>
- Jæger, M. M. & Breen, R. (2016). A dynamic model of cultural reproduction. *American Journal of Sociology*, 121(4), 1079–1115.
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Desentralisert og fleksibel utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter.* https://www.regjeringen.no/contentassets/a8e31ac92f1244doac3644d4a1c08d03/desentralisert_og_fleksibel_utdanning_ved_fagskoler_hoyskoler_og_universiteter_210630_uu.pdf
- Ljunggren, J. & Andersen, P. L. (2018). Vestkant og østkant, eller nye skillelinjer? I J. Ljunggren (Red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 57–80). Cappelen Damm Akademisk.

- Mood, C. (2010). Logistic regression: Why we cannot do what we think we can do, and what we can do about it. *European Sociological Review*, 26(1), 67–82.
- Nelson, K. S., Nguyen, T. D., Brownstein, N. A., Garcia, D., Walker, H. C., Watson, J. T. & Xin, A. (2021). Definitions, measures, and uses of rurality: A systematic review of the empirical and quantitative literature. *Journal of Rural Studies*, 82, 351–365. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.01.035>
- Newbold, K. B. & Brown, W. M. (2015). The urban–rural gap in university attendance: Determinants of university participation among Canadian youth. *Journal of Regional Science*, 55(4), 585–608. <https://doi.org/10.1111/jors.12197>
- NOU 2020: 15. (2020). *Det handler om Norge. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-15/id2788079/>
- Paulgaard, G. (2015). Oppvekst i tid og rom: Om betydningen av sted i studiet av ungdom. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted. Nyere teorier* (s. 117–132). Fagbokforlaget.
- Pedersen, H. D. & Gram, M. (2018). «The brainy ones are leaving»: The subtlety of (un)cool places through the eyes of rural youth. *Journal of Youth Studies*, 21(5), 620–635. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1406071>
- Rye, J. F., & Blekesaune, A. (2007). «The class structure of rural-to-urban migration: The case of Norway». *Young* 15(2):169–91. <https://doi.org/10.1177/110330880701500204>
- Rye, J. F. (2021). *Distriktsungdom og utdanning: Studievalg, forløp og arbeidsmarkeder. Analyser av utdanningsstatistikk 2006–2019*. Distriktsenteret – Kompetansesenter for distriktsutvikling.
- Schei, A. & Trædal, T. (2021, 8. juni). 1 av 8 studerer i distriktene. *Khrono*. <https://khrono.no/1-av-8-studerer-i-distriktene/585291>
- Schindler, S. & Lörz, M. (2012). Mechanisms of social inequality development: Primary and secondary effects in the transition to tertiary education between 1976 and 2005. *European Sociological Review*, 28(5), 647–660. <https://doi.org/10.1093/esr/jcro32>
- Shavit, Y. & Blossfeld, H.-P. (1993). *Persistent inequality: Changing educational attainment in thirteen countries*. Westview Press.
- Statistisk sentralbyrå. (2018). *Norske studenter blant de eldste i Europa*. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/norske-studenter-blant-de-eldste-i-europa>
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *Stort kjønns gap i høyere utdanning blant unge*. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/stort-kjoennsgap-i-hoyere-utdanning-blant-unge>

- Stenseth, A.-M. & Bæck, U.-D. K. (2021). Being able to stay or learning to stay: A study of rural boys' educational orientations and transitions. *Journal of Applied Youth Studies*, 4(1), 15–30. <https://doi.org/10.1007/s43151-021-00038-4>
- Thissen, F., Fortuijn, J. D., Strijker, D., & Haartsen, T. (2010). «Migration Intentions of Rural Youth in the Westhoek, Flanders, Belgium and the Veenkoloniën, The Netherlands». *Journal of Rural Studies* 26(4), 428–36. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2010.05.001>
- Thomsen, J.-P., Bertilsson, E., Dalberg, T., Hedman, J. & Helland, H. (2017). Higher education participation in the Nordic countries 1985–2010: A comparative perspective. *European Sociological Review*, 33(1), 98–111. <https://doi.org/10.1093/esr/jcw051>
- Van Maarseveen, R. (2021). The urban–rural education gap: Do cities indeed make us smarter? *Journal of Economic Geography*, 21(5), 683–714. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbaa033>
- Vik, J., Fuglestad, E. M. & Øversveen, E. (2022). Centre-periphery conflicts and alienation in a resource-based economy. *Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography*, 76(4), 197–208. <https://doi.org/10.1080/00291951.2022.2111270>
- Wiborg, Ø. N. & Hansen, M. N. (2018). The Scandinavian model during increasing inequality: Recent trends in educational attainment, earnings and wealth among Norwegian siblings. *Research in Social Stratification and Mobility*, 56, 53–63. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2018.06.006>